

WERONIKA GOGOLA

Apránként

Nyolcadik óra

[...] Nálunk nem volt szabad káromkodni, a legcsúnyább káromkodásunk a *francba* vagy a *fene* volt. Milyen kár. Az embernek néha ki kell mondania azt, hogy *kurva*. Ez így van jól, és ha jó, ha rossz valami, akkor a *kurva* illik oda a legjobban. Ez az igazság. Lehet, hogy azért, mert azok a legjobb szavak, amikben „r” betű van. Mint az ibrik, a gyömbér, az az ír, Imre, vagy mint az én keresztnemem. De nálunk nem lehetett azt mondani, hogy *kurva*. Ezért szerettem annyira mamához és papához menni. Mama a konyhában varrt a varrógépnél, papa ült a szobában a tévé előtt, lenémította a politikusokat, és teli torokból üvöltött: *Te pina! Te pina! Te kibaszott kurva!* Ez nagyon tetszett nekem. Aztán a papa kikapcsolta a tévét, és velünk fetrengett a szőnyegen. Tevéset játszottunk, és a hátán portól tüsszögve jártuk körül a Matejko utcai apró lakást. Aztán egyszer, amikor már vagy sorban a tízediket tüszentettem, úgy döntöttem, hogy kipróbálom ezt a szót, és hangosan azt kiáltottam, hogy *kurva!* De mama borzasztóan rám kiabált, és büntetésből nem mehettem fagyizni Argasińskihez. Ismét bebizonyosodott, hogy nincs igazság ezen a világon. Teresa néni mindig azt mondta: *Amit szabad Jupiternek, nem szabad a kisökörnek.* Ez nagyon nem tetszett nekem.

Különben is, ez nem csak a gyerekekről szól, a legrosszabb mégis kislánynak lenni. Kisfiúnak lenni sokkal egyszerűbb. Ha verekszel, senki nem csúfol *godzillának*, mindenki azt mondja rád, hogy *klassz srác*, pisilhatsz állva az erdőben, és nem kell félned, hogy beléd megy egy kullancs, mondhatod, hogy *kurva*, amikor csak akarod, nem kell jól tanulnod, lehetsz ministráns, és kereshetsz pénzt karácsonyi énekekkel, nem kell porszívóznod és mosogatnod, nem kell hosszú haját hordanod

---

* *Weronika Gogola* (Nowy Sącz, 1988) fiatal lengyel író nő Olszyny falujában nőtt fel, és úgy határozott, ennek a helynek szenteli debütáló prózakötetét. A krakkói Jagelló Egyetemen ukrán szakon végzett. Szlovákból és ukránból fordít. Első kötetével háláját szeretné kifejezni mindazért, amit szűkebb pátriájától kapott.

Az ember életének legjobb történeteit apránként, darabokban meséli. Teljesen úgy, mintha egy báráttal ülne együtt, és elkezdene neki mesélni: magáról, a falusi gyerekkorról, Anyuról, de még többet Apuról, nagynénikről, nagybácsikról, unokatestvérekről. Az ilyen alkalmakkor az a lényeg, hogy normálisan beszéljen az ember – kitörések nélkül, pátosz nélkül, szegény nélkül: az első megpillantott tűzvészekről, a veszteségekről, amelyek felkészítenek a következő távozásokra, a varázslatokról, az állva pisilésről, a faluról, arról, hogy Mama lehetett volna Sting, és csak azért nem lett, mert nem volt hozzá kedve.

és a bogáncsokra figyelned, nem kell félned attól, hogy egyszer majd megjön, és *akkor cseszheted*, ahogy a nagynéném szokta mondani, nem kell a húgodra vagy az öcsédre vigyáznod, nem kell kézilabdáznod, hanem focizhatsz is, tovább maradhatsz kint biciklizni sötétedés után, még akkor is, ha nincs dinamód, de legfőképpen, legfőképpen vezethetsz simson

Csak ültem az ablaknál, és hallgattam, ahogy a fiúk Howaniec boltjánál megszűszik a szénsavas üdítőt, és beindítják a simsonjukat, és elrobognak. És tojnak mindenre. Néha féltékenységből megátkoztam őket, amikor ide-oda robogtak, én pedig kétségbeesetten faltam a kókuszos drabszét, aminek a csomagolásán egy kalóz volt, és azt gondoltam, hogyha mi is kalózok lennénk, akkor biztosan minden másképpen lenne. Száz hordó rumot teszek rá! És megátkoztam őket újra az egyik régi varázsigémmel: *szurtupurtu rátok, ti kurvák!* Úgy gondoltam, hogy boszorkány vagyok, és hogy varázserőm van. Csak eddig unalomból nem használtam. De a folytonos motorozgatásuk tényleg elkezdett idegesíteni. Szóval azt kiáltottam: *szurtupurtu!* Teljes erőmből.

De néha érdemes átgondolni, mielőtt kimondanál egy varázsigét. Mert a szavaknak óriási erejük van, visszapattannak a csillagokról, és visszatérnek. És amikor elátkozol valakit, de ő nem visel semmi vörös ruhadarabot, akkor a varázsigé tényleg eltalálhatja őt. És valami rossz történhet.

Apával a nagybácsihoz tartottunk Rzezawába, aki házat épített, és minden nagybácsi segített neki az építkezésben. És mivel már június volt, az apák elvittek miniket, gyerekeket is magukkal. És egész nap Rzezawában, a kis tavak körül rohangáltunk és bicikliztünk. Ott elég könnyű biciklizni, mert egyáltalán nincsenek emelkedők. Esténként pedig kolbászt sütöttünk a tábortűznél. Majd füstszagúan és koszos lábakkal feküdtünk le aludni. És akkor történt, hogy Apa reggel felkeltett, és azt mondta: *Tadzik meghalt motorbalesetben.*

És akkor elkezdtem nagyon félni, és először egyáltalán nem sajnáltam Tadzikot, csak elkezdtem pánikolni, hogy ez az egész a *szurtupurtu* miatt van, de aztán elgondolkodtam azon, hogy ez tényleg csak egy véletlen. Vannak különféle furcsa véletlenek. Amikor Anya a képzőművészeti iskolába járt, az osztálytársa egy vudubábot csinált az egyik tanáráról, a szövőteremből hozott tűket pedig egyenesen a szívébe szúrta. Erre mi történt? A tanár másnap nem ment iskolába, mert szívrohamot kapott. De ez tényleg csak egy véletlen lehetett. Az volt, igaz? Úgy, mint most. Aztán elkezdtem sírni. Ekkor éreztem először, hogy a halál képes egy furcsa gombócot görgetni az ember torkába, és egy kis ideig úgy tűnik, hogy levegőt sem tudsz venni, aztán elkezdesz nagyon hangosan zokogni. Ezt többször láttam már másoknál, de velem most először fordult elő.

Mondtam Apának, hogy hazamegyek, hogy szeretnék menni a temetésre. A nagybátyám elvitt a Brzeskóba tartó vonathoz. Ekkor utaztam először haza egyedül. Vonnattal mentem Tarnówig, aztán Tarnówból busszal Olszynybe. A nagynéném szürke papírba csomagolt sonkás szendvicseket. De iszonyatosan meleg volt, és a lábam

hozzáragadt a műanyag üléshez, a sonka meg zöld lett. Utaztam ebben a kánikulában, és néztem a koszos ablaküvegen keresztül a tarnówi temető hullámos falát. Mindig is tetszett nekem, úgy hullámzott, mint a tenger, de most valahogy nem örültem, a szagtól pedig hányingerem lett. És eszembe jutott, ahogy Apa mesélte, hogy egyszer az ő apukájának a halála után hazament Krakóból, találkozott Tadzik apjával, ő pedig elmondta neki, hogy Isten hogyan teremtette a világot: *idebaszott, meg odabaszott*, aztán eszembe jutott, ahogy Tadzik verset mond, az apja meg sírt, és akkor én is elkezdtem sírni.

A temetés előtt kiállították a koporsót a házban. Az egész osztállyal felmentünk egy nagy hegyre, amit Kosarzyskának hívnak. Borzasztóan meleg volt, és már az úton nagyon megizzadtunk és megszomjajztunk. Tadzikék udvarán a halála óta mozdulatlanul állt az apukájának a traktora. Már ott hallani lehetett az anyukájának és a lánytestvéreinek a zokogását. Mind feketében voltak, levendulás molyirtószagot árasztottak, és be volt dagadva a szemük. Borzasztóan meleg volt abban a szobában is, amiben a koporsó volt. A gyertyák még akkor is megolvadtak, ha nem voltak meggyújtva. Az ablakok be voltak sötétítve, félhomály uralkodott, de ennek ellenére is borzasztóan meleg volt. Mint egy fürdőben. A koporsó alatt egy tál víz volt. A koporsóban pedig Tadzik. Ő is mintha megolvadt volna a melegben. A szemén kétzlotys érmék. Állítólag azért, mert nyitott szemmel halt meg, és az rossz, ha a holtak még mindig ezt a világot látják. Úgy feküdt, olvadtan, mint azok a gyertyák, csöpögött az izzadság belőle és belőlünk, még a gyertyákból is, ott térdeltünk ebben a furcsa szagban, és az Üdvözlégy Máriát szavaltuk. A szobában egész végig egy bosszantó légy keringett. És mintha senki nem látta volna. Az pedig állandóan csak zizegett közöttünk, rászállt Tadzik testére, aztán a gyertyák körül repkedett, és ránk repült. Kirázott a hideg. Végül Tadzik orrlyukába szállt, amiből tényleg csöpögött valami, de az már biztosan nem az élet volt. És azután, hogy megfordult az orrában, egyenesen rám szállt. [...]